

social-istorice de o anumită ordine și semnificație. Generalizarea în cauză exprimînd și o imagine senzorială anumită, constituie un semn ce neliniștește, agită, cheamă deșteaptă, avînd o mare forță socială și educativă. În fața noastră se află nu pur și simplu un cap de bour privit în existența sa materială ci un model destinat să formeze conștiința națională, să cultive patriotismul, să afirme demnitatea noastră de neam.

Referințe bibliografice

1. Ștefan Muntean „Ipostase ale spiritului filosofic românesc”, Bacău, 2003,
2. Ion Rotaru „Valori expresive în literatura română veche”, B.1996, p.141
3. Letopisețul Țării Moldovei, Chișinău 1990, p.58
4. Dan Horia Mazilu „Vocația europeană a literaturii române vechi” Editura Minerva, B. 1991, p.46-47
5. Letopisețul Țării Moldovei, Op.cit., p.26
6. Victor Kernbach „Dicționar de mitologie generală” Editura Albatros, București 1995, p.575

Funcția de integrare a limbii române

**Ludmila ROȘCA, Tatiana DICUSAR,
IRIM**

Omul se comportă ca și cum el ar fi
creatorul și stăpînul limbajului,
în timp ce, dimpotrivă,
limbajul este și rămîne stăpînul lui.

M. Heidegger

Noțiunea de "limbă" este definită drept "un sistem de comunicare specific oamenilor, alcătuit din sunete articulate" sau "limbajul unei comunități umane, constituit din punct de vedere istoric, fel de exprimare specific unei persoane"[1]. Ce înseamnă oare "limbă"? Este oare o viață de lux și bogăție? Limba este comoara cea mai de preț a unui popor, deoarece nu este nimic mai sfînt pe lume decît graiul matern, prin care omul își exprimă primele observații, gânduri, atitudini, impresii, sentimente. Pentru a dezvolta cultura este nevoie de limbă, astfel limba, este prima legătură ce-i unește pe membrii unui grup, îi separă și îi deosebește de toți ceilalți. Fără limbă nu poate exista societatea, nu se poate forma un popor, o națiune și prin urmare nu se poate dezvolta nici

o cultură. Gruparea socială are loc în baza limbii, francezii s-au constituit ca națiune pe baza limbii franceze, românii, pe baza limbii române, și așa mai departe. În același timp limba nu este doar elementul portant al culturii, al unui grup, prin limbă se oglindește grupul social, cultura lui: "Orice limbă, la urma urmei, e oglinda sufletului nației care o creează" afirma I. Pillat [2]. Vom vedea că dacă o limbă se modifică de-a lungul timpului, aceasta se explică mai ales prin satisfacerea nevoilor de înțelegere ale comunității care o vorbește. Potrivit lui Battista Mondin, limba nu este creația, invenția unui individ, ea nu este individuală, este produsul comuniării unui grup social. La fel cum orice operă de artă, descoperă personalitatea, genialitatea, interesele, idealurile, sentimentele și gândurile artistului care a produs-o, tot astfel face limba pentru grupul social. Limba ne reprezintă societatea în care trăim, ne reprezintă ca personalități, ca neam, nu numai în țara din care facem parte, dar și peste hotarele ei.

Limba reprezintă forma esențială de exprimare și de existență a culturii naționale, iar cultura e un mod de viață, prin care o colectivitate umană își exprimă forța creatoare, afirma Marin Preda [2]. Limba vorbită în societatea în care trăiești nu este doar un instrument de comunicare - limba este nutritivă, ea este sănătate. Limba este un fenomen social, diferit de la un popor la altul (acesta este primul criteriu care ne deosebește de alte națiuni) – și un fenomen istoric, diferit de la o epocă istorică la alta. Limba, ca instrument social, a apărut și s-a dezvoltat odată cu omenirea în procesul muncii, determinând constituirea și dezvoltarea societății umane. Limba a stat la baza dezvoltării conștiinței sociale. Ea a susținut mai multe procese, printre care menționăm: transmiterea cunoștințelor, necesităților, pentru a ne convinge că calea urmată este cea adecvată ființei. Omul cunoaște fericirea și autoeficiența atunci când trăiește și activează în conformitate cu legile Ființei. Dar cum își descoperă rosturile comunitatea umană? Răspunsul la această întrebare îl vom găsi prin elucidarea conținutului funcțiilor sociale ale limbii române.

Omul este o ființă socială. Necesitatea de a se organiza în grup, omul sălbatic o descoperă în momentul când înțelege că în grup toate problemele se soluționează mai ușor, că grupul își poate proteja membrii săi. Din necesitatea supraviețuirii oamenii produc modele de comunicare, de înțelegere și interpretare a semnelor. Funcția de comunicare susține

funcția cognitivă. Omul nu doar acumulează un volum de cunoștințe despre realitatea naturală și socială în care își desfășoară activitatea, dar le transmite și altor generații, limba oferindu-i diferite metode, mijloace de circulație a informației. În acest context limba își asumă funcții noi: de socializare individuală, formativă, instructiv-educativă.

Socializarea este procesul de asimilare a cunoștințelor despre realitatea naturală și socială, la care individul din necesitatea supraviețuirii trebuie să se adapteze. În rezultatul socializării facultățile cognitive și creative ale persoanei se dezvoltă, își multiplică manifestările. Am putea afirma că socializarea susține procesul de personalizare individuală. Societatea prin instituțiile sale orientează procesul de socializare către finalități axiologice. Orientările axiologice – reprezintă o componentă importantă a concepției despre lume, fără de care omul nu se poate afirma în grupul social, nu-și poate oferi și realiza obiective concrete. În formarea concepției despre lume un rol deosebit îi aparține limbii vorbite. Prin intermediul limbii materne individul inițiază și susține două procese paralele: socializarea și personalizarea, care pregătesc desfășurarea procesului de profesionalizare. Prin aceste trei procese, susținute în mod integral de limbă, are loc transformarea personalității din potență în actualitate [3].

Problema cu care se confruntă societatea contemporană rezidă în corelarea celor două lumi: naturală și socio-culturală, datul și construitul, astfel încât cerințele datului să fie prioritare, să constituie obiectivele dominante ale activității omului. Mihai Ralea sublinia: “Morală începe acolo unde se inaugurează lupta internă în conștiință, unde neliniștea stârnită de două soluții posibile se rezolvă printr-o renunțare la controlul sufletesc prezent pentru o cale mai dificilă, dar mai justă. Refuzul argumentului prezent, refularea plăcerii de moment, rezistența la comoditatea sufletească în schimbul unei perspective ce pare mai dreaptă, dar care poate fi problematică în reușită, iată natura conflictului de conștiință ce stă la baza gestului etic”[4]. Dacă vom reuși prin demersuri etice să producem în conștiința omului contemporan, calificat drept Homo economicus, dominantă căruia este consumul nelimitat, o tulburare autentică, care-l va determina să adopte restricțiile în consumul resurselor naturale, atunci am putea trăi satisfacția împlinirii și atingerii perfecțiunii profesionale.

La nivelul comunitar limba are mai multe funcții, care deserveșc un singur obiectiv: asigurarea coeziunii sociale. Coeziunea socială este un fenomen complex, care presupune o comunicare eficientă, cooperarea tuturor resurselor și mijloacelor disponibile cu scopul creării condițiilor favorabile și suficiente pentru realizarea obiectivelor comunității. La nivelul definirii termenului, putem spune că fenomenul de coeziune presupune spiritul de "închidere" în grup. Festinger consideră că coeziunea reprezintă rezultanta tuturor forțelor care acționează ca membrii să rămână în grup. Coeziunea se definește prin intermediul a două dintre modalitățile sale de apariție: compromisul, văzut drept un acord găsit datorită moderației, fiecare parte făcând concesii, și consensul, obținut în urma unei dezbateri, în care pozițiile au fost expuse și discutate, regula rămânând aceea de a ajunge la un acord [5]. Conceptul de coeziune socială este foarte important pentru societatea moldovenească, pentru grupurile care au întrerupt comunicarea și nu se mai aud, chiar și dacă populează acelaș spațiu.

De ce în Republica Moldova societatea, societatea civilă și organizațiile politice sunt dispersate? Dacă revenim în anii constituirii statului democratic Republica Moldova, atunci observăm că aprofundarea și extinderea contradicțiilor dintre grupul etnic majoritar și cele minoritare începe cu nerespectarea limbii române de către vorbitorii de limbă rusă. Apare întrebarea din ce cauză am ajuns noi, vorbitorii de limbă română, reprezentării grupului etnic majoritar la o așa situație? De ce comoara noastră spirituală a ajuns de ocară, în centrul dezbaterilor parlamentare, politice? Deoarece sîntem un neam de oameni buni, ospitalieri, cumiņi, muncitori, ascultători, care în secolele anterioare am fost supuși autorităților străine, care au educat servilismul. Servilismul este incompatibil cu demnitatea umană. Rămășițele acelor stări se manifestă astăzi în absența principalității, a caracterului deschis al planurilor și proiectelor noastre. Limba dintr-un instrument eficient al cunoașterii s-a transformat într-un subiect al dezbaterilor, apoi al conflictelor politice. Originea limbii române o poate oare demonstra juristul, economistul, artistul etc., chiar și dacă are mandatul reprezentantului puternic de stat? Ce limbă vorbesc moldovenii: româna sau formula politizată "limba de stat", este o întrebare ce poate fi explicată în mod justificat doar de specialiștii în domeniu.

Cum am putea depăși situația delicată în care a ajuns limba română în Republica Moldova, societatea dispersată în vorbitori de limbă română, limbă moldovenească, "limbă de stat" și alte limbi. Prin tactica "pașilor mărunți" cu perseverență și principialitate să aducem la cunoștință tuturor că limba română este haina culturii spirituale și a moldovenilor; că ea trebuie asimilată și vorbită corect, deoarece deschide perspectiva comunicării eficiente a tuturor organizațiilor politice, sociale, culturale, economice, constituite din reprezentanții grupului etnic majoritar. Atunci când băștinașii moldoveni în totalitatea lor vor înțelege și vor declara deschis că ei vorbesc limba română, minoritatea va respecta principiul democrației liberale și va accepta formula "limba română" și vor respecta atât purtătorii culturii spirituale ale neamului nostru, cât și conținutul valorilor.

Al doilea pas important în soluționarea problemelor actuale a societății moldovenești îl vedem în elaborarea unui demers clar în care fiecare grup și-ar regăsi: aspirațiile, interesele, idealurile. De exemplu: cine nu dorește să-și amelioreze condițiile de trai, de activitate, de comunicare? Probabil oameni sănătoși care își doresc răul nu sînt. Reactualizarea dialogului dintre populația Moldovei ce locuiește pe cele două maluri ale Nistrului va pregăti transformările sociale, care în consecință vor conduce la restabilirea integrității teritoriale a țării, la reabilitarea suveranității puterii de stat.

Al treilea pas, care reflectă și funcția integratoare a limbii române constă în organizarea și desfășurarea definerii acțiuni cu participarea tuturor grupurilor etnice. Activitatea în comun, orientată către amenajarea și înverzirea teritoriului, către cunoașterea valorilor culturilor spirituale, reprezentanții cărora convețuiesc și participă alături de moldoveni la consolidarea statului Republica Moldova. Dialogul deschis, întemeiat pe respectul reciproc al părților, în secolul XXI nu este un obiectiv irealizabil, nu este un moft, ci un mod eficient de soluționare a problemelor, de reproducere a relațiilor sociale.

Limba română, fiind evidențiată și respectată în calitate de valoare superioară a societății moldovenești, poate împăca și integra grupurile la moment dispersate, învrăjbite. În limba română sunt diverse formule de transmitere a mesajului, care admit varietatea compromisului. Ne rămîne doar să revenim la valorile autentice ale culturii spirituale și prin asimilarea lor să înțelegem că comunicarea interculturală este singura

modalitate care crează condiții favorabile colaborării, cooperării, respectului reciproc. Apelul nostru nu trebuie redus la subordonare, la acceptare. Este vorba despre soluționarea problemelor prin dialogul intercultural al mai multor părți, care-și cunosc semnificația, originalitatea, demnitatea.

Referințe bibliografice

1. Dicționar enciclopedic, Editura Cartier, București, 2003.
2. Maxime și cugetări. Cioburi de înțelepciune și de nebunii, volumul II, Editura Epigraf, 2008
3. Liudmila Roșca, Supraviețuirea, moralitatea și potențialul personalității umane: analiză teoretico-metodologică, Monografie, Chișinău, 2007
4. Mihai Ralea, Scrieri din trecut, vol.II, E.S.O.L.A. 1957, pag.260
5. A se vedea: Ion-Ovidiu Pănișoara, Comunicarea eficientă, Ediția a III-a revăzută și adăugată, Iași: Polirom, 2008, pag.230

Orientări axiologice ale științei neclasice

Gheorghe Bobâna, dr. hab. în filoz.,
profesor cercetător, AȘM

Știința în calitate de sistem de producere a cunoașterii obiective a apărut în secolul al XVII-lea, când în Europa s-au creat condiții necesare pentru aceasta. Tot atunci ea a căpătat certificat valoric pentru existență, cu alte cuvinte, a fost inclusă în sistemul culturii ca fenomen legitim, a căpătat o aprobare valorică, adică a devenit valoare. În cele ce urmează vom cerceta procesul apariției și afirmării științei moderne în Europa secolului al XVII-lea și evoluția ei de la forma clasică la cea neclasică, raportată la noțiunea de valoare.

Spre sfârșitul Evului Mediu în Europa au apărut anumite procese ce au deteriorat echilibrul societăților tradiționale. Propriile resurse erau insuficiente pentru a susține noua stare de echilibru. De aceea cunoașterea obiectivă a căpătat certificatul de valoare – ea a devenit un mod de stabilizare a societății în starea de dezechilibru cauzată de creșterea economică și demografică. Procesele sociale au ieșit de sub controlul mecanismelor de autoreglare ale societății tradiționale. Erau necesare alte mecanisme, noi, bazate pe cunoașterea obiectivă. Are loc în mediul intelectual înlocuirea sistemului autoritar cu un nou sistem, bazat